

literárneho s Čechami k úplnému počesťenú, odslovenšteniú Slovákou smerujúceho, inšieho nám nepozostáva, ako navrátiť sa k živým prameňom našej milozvučnej otcovskej, zachovanej slovenčiny, ktorá je jediná hviezda spasenia nášho, inšieho nám nepozostáva, ako zjednotiť sa v našej — neúnavnými prácami slávnych literátou: Bernoláka, Hollého, Štúra vystavenej a hlubokými studiami Hodži (v Epigenesi a vo Větině) a Hattaly (Gramatica linguae slovenicae) opravenej, v Málíkovej mluvnici⁴ prstonárodne vyloženej a v duchu Slavianstva vždy viac a viac zdokonalovať sa majúcej slovenčine. Toto je náš základ, na ktorom ďalej stavať, to náš breh jednoty, ku ktorému károvať, to naša pozitivnosť, naše palladium⁵ národnosti, ktoruo bedlivo pestovať máme. A k tomuto spojeňú nikdy taká nádeja, tak prajnie okoličnosti sa nám ešte neukazovali, ako práve teraz, keď katolíci slovenčinu dľa Hattalovej mluvnice opravenu, všeobecne žiadajú. Redakcia časopisu tohoto, i údovia Tatrína,⁶ i my k žiadosti tejto sa pripojujeme, ju odobrujeme, schvalujeme, podporujeme, nasledovne len krok ku skutku urobiť nám treba a slovo telom učineno jest.

My nechceme, nesmieme svätý sväzok lásky s bratmi našimi Čechami pretrhnúť, ale ani im k vuoli život kmena nášho udušiť a naše zachovanie, puovodnie, slovanskie fromy im obetovať. Takú obeť sami múdrejší Česi od nás žiadať nemuozu. Všetko im dáme: srdce, podporu, lásku braterskú, no našu slovenčinu ta dať im nemuozeme. Ba i tú sme im už z lásky obetovať hotovými sa ukázali, ale pod výminkou vzájomnosti obetí, k čomu oni žiadnej ochotnosti neukázali. Vidíme teda, že by to naša záhuba, naša smrť bola, bo slovenčina je život náš, je spasenia kmena nášho. Bez slovenčiny Slovák prestáva byť Slovákom, v slovenčine sa cítime Slovenom, Slavianom.

Rezultát prítomnieho pojednania je ten, aby sme my slovenčinu našu vzdelávali, v nej sa zjednocovali, sústredňovali, v nej písali, účinkovali, pracovali „na národu roli dědičné, cesty mohou býti rozličné, jen my vůli mějme všickni rovnou“. Nech žije národ slovenský! Nech žije slovenčina!

42

Článok Jána Palárika „Cirkevná literatúra za upravenú hattalovskú slovenčinu“.

Uverejnili KN, roč. III, č. 23, str. 183 zo 6. decembra 1851. Uverejňujeme len úryvok článku.

Nová opravená slovenčina v spracovaní Hattalovom je spojenie bernolákovskej a štúrovskej slovenčiny a jedine jej používaním je možné zjednotenie Slovenska po stránke literárnej. Kto by túto slovenčinu nepomímal ako prirodzený vývin slovenskej literatúry, musil by platiť za spiatočnika. KN usporiadali anketu a ⁷/₁₀ ich predplatiteľov sa vyslovilo za hattalovskú formu slovenčiny a len jedna desatina za bernoláčtinu. Pozri o tom KN, roč. V, č. 3.

⁴ *Epigenes slovenicus* (1847), *Větin o slovenčině* (1848), Hattalova mluvnica vyšla roku 1850, *Slovensko-česká mluvnice dľa zásad Hattalových ku potrebám školským vypracovaná vyšla* v B. Štiavnici roku 1851 a zostavil ju trenčiansky piarista V. A. Málík (1819–1873).

⁵ Ochrana.

⁶ T. j. členovia Tatrína, literárneho spolku, založeného roku 1844.

Musíme teda i my jednomyslné sa vysloviť za slovenčinu dľa Hattalovej a Málíkovej gramatiky opravenú a v našich Katolíckych novinách užívanú, lebo jedine v tejto možnéj našej víťazstvo a možné zjednotenie literárne celého Slovenska, z tej príčiny, poneváh táto slovenčina nič iného není, jak sama bernoláčtina dľa nepodvratných filologických zásad opravená. Bernolák pri svojich prácach filologických vzal do povahy len jednu časť Slovenska, totiž okolje trnavsko—nitránsko—trenčianske, Štúr tiež len jednostranne vzal do povahy Liptov, Turiec, Zvolen, Tekov a Gömör,¹ Hattala obidve tyto strannosti zmieril a tak rečeno spojil, vzav do povahy celé Slovensko, — celú slovenčinu. Bernolák bol thesis, Štúr antithesis a Hattala dľa muojho domnenia je synthesis v literatúre našej. Kdoby teda teraz tak chcel písať, jako písal nekdy Bernolák, alebo neskorej Štúr, ten by nepojímal prirodzený vývin našej literatúry, ktorá rovné, jako druhé cudzojazyčné literatúry s duchom času a s vedami vyvinúť sa musela a za spiatečníka (retrograda) by platil. Ani Nemci, ani Maďari pred 100 rokmi tak nepísali, jako teraz píšu a kdo jest medzi nimi, ktorýby teraz tak chcel písať, jako jejich trebárs slavní literáti pred 100 rokmi písali?

43

Predhovor ku „Krátkej mluvnici slovenskej“ od Martina Hattalu.

Uverejnený v Krátkej mluvnici slovenskej od Martina Hattalu, Bratislava 1852, str. I—VIII.

Vydáním *Krátkej mluvnice slovenskej* bol ukončený boj o štúrovskú spisovnú slovenčinu. Na zásadách novej mluvnice sa dohodli po vydaní Hattalovej latinsky vydanej mluvnice jazyka slovenského z roku 1850 predstavitelia slovenských katolíkov a evanjelikov v kultúrnej oblasti, zástancovia štúrovskej spisovnej slovenčiny i tzv. staroslovenčiny: M. M. Hodža, L. Štúr, J. M. Hurban, Ján Palárik, Ondrej Radlinský a Štefan Závodník. Dohoda bola uzavretá na ich stretnutí v Bratislave. Predhovor obsahuje výsledok tejto porady, podpísaný uvedenými národnými pracovníkmi. Predhovor berie, prirodzene, ohľad aj na nariadenie vlády ohľadne používania češtiny na Slovensku a konštatuje, že nová dohodnutá mluvnica bude vstave prispieť k urovnaniu nedorozumení medzi Čechmi a Slovákmi.

Radosť, ktorá sa na chýr o ujednotajnení sa našom ohľadom na spisovný jazyk po krásnych krajoch Slovenska a po srdcach drahých rodákov našich, túžbou po jednote docela prejatých, rýchlosťou blesku roznesla a výsledok hlasovania o pravopise sl. správou Cyrilla Methoda uverejnený¹ je nám i najmilšou a najvzácnjšou odplatou za úprimné namáhanie naše v prospechu jednoty literárnej na Slovensku podniknuté, i spoľahlivým a bezpečným rukojemstvom toho, že sa o zásady, na ktorých sme sa v priateľskej porade spoločne a jednomyselne usnesli, jako melké vlny o tuhú skalú rozrazia ďalšie hádky o litery, a že po dlhotrvanlivom síce, ale prirodzenom, bo k vývinu každej

¹ Správne má byť Gemer.

¹ Pozri KN, roč. 1852, č. 3.